

מידת כוחם הלוחם של אוכלוסי המדבר, אופים ומחותם של הכוחות העלולים לשלוט בו — ענין חיוני בהם לתושבי ארץ-ספר מדברית כארצנו.
 צרור המאמרים המוגש בזה בא למלא אחרי הקובץ "מלחמה במדבר" (תש"א), — לעמוד על הלך הנוסף, להשקיף בראיה חדשה על נסיון העבר, ולבחון סיכויים לעתיד.

קפ"ב. לידל-הרט

על מסעות לורנס ורעיונותיו א. חידושי-הלכה למלחמת-מדבר

"מלחמת ערב — מלחמה גיאוגרפית היתה"
 ת. א. לורנס

רעיונות אלה של לורנס על הניידות במלחמה הבלתי-סדירה — אף בסדירה — עלו וצמחו מהיותו, עת היה מוטל על ערש-דוי במחנה עבד-אללה¹, מחשבתיו שבו ועברו בעקבות מסע-המלחמה בארץ חיג'אז, למן אותה העת שדומה היה כי סכנה מתרגשת לבוא על רבג כל רגע.

אנשי-הצבא הפרופסיונליים ראו ברבג את "המפתח למכה" ועמדו בתוקף על חשיבות ההחזקה בה. לא נמצא ביניהם איש, אם בריטי ואם צרפתי, אשר ייחס ערך כלשהו לבדוים בהגנתה (של רבג), או בהגנת כל עמדת-קבע אחרת. התפתחות המאורעות הצדיקה את דעתם זו.

ברם, לורנס עצמו, שלא היתה לו כל עמדה פרופסיונלית שיחרד לאבידתה, הודיע למפקדה הבריטית, "כי נראה הדבר שאנשי-השבטים (אם יוגברו במקלעים, ובקצינים אנשי-מקצוע להדריכם) יהיה בכוחם לעצור את התורכים זמן ממושך, — ובינתיים יוקם החיל הערבי הסדיר". והנה — פרדוכס הוא — התוצאות הצדיקו גם את דעתו הוא. אף כי הערבים נסוגו כל פעם שנתקפו, לא באה הרעה עד רבג.

אפשר שרק יד המזל היתה בזה. ואכן התורכים עירערו את הערכתו כדבעי כאשר פרצו את טבעת ההרים, שסבור היה כי לא ניתן לכבשם. אולם מסע-התקדמותם, אשר גבר כבר על המכשולים הקשים ביותר שבדרכו, גוע ויעצר. אמת, הדבר, אילולי עקר פייסל לפתע אל וג'ה ואיים בכך על נתיבי-התחבורה של התורכים, — איום שהבריחים במרוצת-הפזון על עקבותיהם, — אין ספק כי מסעם יכול היה להתחדש ולהגיע עד רבג. אפשר כי היה בסיכוי של איום כזה בלבד כדי לעורר בלבם היסוסים ממושכים במסעם על מכה. אפילו כן, דומה שכשלונם זה להגיע אל רבג, אחרי החילם להתקדם, אפשר להסבירו, במידה רבה, במרחק שהיה עליהם לעבור, — באותם 230 ק"מ שהפרידו בין רבג ומדינתה. כל עוד היה לערבים מקום לסגת יכול כוחם-בהשהיה לשוות לכוח-הגנה. הזיתרון של מרחב בלתי-מוגבל יכול היה להשאר בידם כל עוד לא היתה להם נקודה חיונית שיצטרכו לחפות עליה. יתרון זה אפשרי היה בעם נונדיים, — מכאן נימוק נוסף

¹ בוארדיעיס, 80" קל"מ צפונית למדינה, 13°23' במרס 1917. — המ ע"ר.

להעמקת הפעולות צפונה¹⁾. לפי דבריו: — „כוחם של הלוחמים האי-סדירים היה טמון במרחב, לא בעצמה“.

אולם, רק להשוות את האויב, ולמנוע אותו מלזכות בנצחון — בכך לא היה די, מכל מקום, לפי ספרי-הלימוד הצבאיים... את חילה-מצב של מדינה יש להשמיר! ואולם כיצד יעשה הדבר? בהול ע"י הקריאה החופת מקהיר, יצא מוגיה להעביר את דבר-קהיר לעבד-אללה, בלי שיתעכב לעיין במסקנות הכרוכות בו, ואולם עתה, באהלו, כשחזמו שוכך והולך, יכול היה להרהר בבעיה מתוך ישוב-הדעת, — במידה שהתירו לו הזוכים.

לורנס ביקש למצוא, ולא קל היה הדבר, את הדרך „לגשר בין מה ששניתי בספרים לבין תנועות-צבאנו בהווה“.

„והנה — (הרהר לורנס) — בספרים מצאתי את ניסוח מטרת-המלחמה מוכן ומזומן לכל חפץ: „השמדת הכוחות המאורגנים של האויב“ באמצעות „התהליך האחד, הקרב“. נצחון נקנה אך ורק בדם. היה זה פסוק קשה לנו, כאשר הערכים לא היו להם כוחות מאורגנים, — לפיכך היה פוש תורכי, אילו קם, נעדר מטרה; והערכים מאידך גיסא, לא ידעו לעמוד באבדות, ובכך לא יוכל-קלאווביץ ערבי לקנות את נצחונו²⁾. אין זאת כי חכמים אלה מדברים בלשון מליצה, שהרי אין ספק בדבר כי הולכים אנו ומנצחים במלחמתנו. — עודני הוגה בדבר ומחשבה נצנצה במוחי, כי זכה זכינו במלחמת חיג'אז. תשעים ותשעה אתונים משטחי חיג'אז הלא בידנו הם, יערב להם לתורכים הפירור הנותר, עד כוא השלום או יום-הדין — אז יוכחו כי אך לשוא נצמדו אל מוות חיג'אז“.

היתה זו מחשבה מפיסה את הדעת, ומחשבה מפתעת, אולם יותר שהפך בה בהרהוריו יותר נתלבנה והבהיקה, אבל אם כן, — מה בדבר מדינה? ותוך כדי עיון נצנצה התשובה — „למה להוגיע את המוח בדבר מדינה? לו גם ניתן לכבשה — וברור כי באמצעים שבידינו מן הנמנע היה הדבר — מה תועלת תצמח מזה? יתר-על-כן — כאן צצה עוד מחשבה — שמה עוד יהיה בכיבושה נזק?“.

„לא היה בה משום בסיס עבורנו, כרבג, ולא יהיה זאת נקודה לאיים ממנה על התורכים, כוגה — רק סמטה-ללא-מוצא עבור שני הצדדים, התורכים ישבו בתוכה מתגוננים, ללא תנועה, כשהם מחיים נפשם בבהמות-המשא שנועדו להעבירם למכה, ועתה לא נמצא להן מרעה בתחום קויהם המצומצמים, ישיבתם שם לא היה בה כל נזק לנו, אילו לקחנום שבי היו עולים לנו — במצרים — במזון ובשומרים; אילו גרשנום צפונה, לסוריה, היו מצטרפים לגיס הראשי החוסם דרכנו בסיני, מכל הבחינות מוטב להניחם באשר הנם, והלא הם נותנים ערך למדינה ורוצים לתחוק כה, ניחא להם!“.

„התחלתי מחשב לי, להנאתי, מהו מספר הקילומטרים-המרובעים בשטח שביקשנו לכבוש, אולי לשלוש מאות ושמונים אלף גייע... וכיצד יגנו התורכים על כל זה... ודאי ע"י קור-חפירות לאורך גבול אדמתם, אילו היינו צבא סדיר, המתקף בדגלים מונפים...“

„אולם, אילו היינו ספירת-אשפעה (כאשר יכולנו להיות), רעיון, דבר שברוח, שלא-ניתן-להפגע, שלא-ניתן למושו, לא פנים לו ולא עורף, המרחף על סביבותיו כאד?“

¹⁾ הכוונה — להצעת לורנס להוניה את המלחמה בכוחות-התורכים שבתוך חיג'אז, ולפרוש רשת של גדודי-פשיטה לעבר צפון, באזור קויה-עורף התורכיים. — המ ע ר.

²⁾ סו ש' — גדול מצביאי צרפת במלחמת-העולם הראשונה; קלאווביץ — רבה של חכמת-האוסטרטיגיה הגרמנית, שמותיהם כאן מסמלים, בפי לורנס, את הדרך המקובלת של מחשבה אופטימית, אשר אותה ניסה לסתור בהצעותיו. — המ ע ר.

„שמא נוכל להיות כאותו אד, שינשוב אל אשר נחפץ? וכך לא נהוה, אולי, מטרה של-ממש, שניתן לפגוע בה ולהרגה? דומה היה, כי איש-צבא סדיר יהיה, אולי, חסר-אונים באין לו מטרה. הוא יקיים את שליטתו על חלקת-הקרקע עליה ישב, ועל התחום מסביב, כל כמה ששיג בהניפו רובהו, ותו לא.

„עתה הערכתי מהו מספר עמדות-המשמר שיוזקקו להן כדי לעמוד מול התקפה זו בתוך שטחיהם, כשההתמרדות תרים ראש בכל ק"מ²-מרובע מאותם שלוש מאות אלף קמ"ר שאינן תפוס למעשה בידי צבא כיבוש. הכרתי את הצבא התורכי על תוכו וברו; ואף על פי שהגאתי בחשבון את גידול יכולתו בעת האחרונה, מפני תוספת התותחים, המטוסים ורכבות-השריון, בכל זאת נראה לי כי הוא יזקק למשמר מבוצר לכל עשרה קמ"ר. והמשמר לא יוכל להיות קטן מעשרים איש. התורכים בצטרכו, איפוא, לשש-מאות אלף איש כדי לעמוד בפני כל המשטמות של האוכלוסיות הערביות למקומותיהן. במציאות לא היו ברשותם אלא מאה אלף איש בלבד. נראה היה כי המאון באזור זה של חזית-המזרח לזכותנו הוא, ואף את האקלים, מסילות-הברזל, המדבריות וכלי-נשק טכניים ניתן לרתום לשירות עניננו באם רק נדע להכיר את טיב „חמרי-הגלם" שלנו ונשכיל להשתמש בהם. התורכי בער הוא, וידמה בלבו כי מרידה דבר שבמוחלט הוא, כמלחמה, — ויטפל בה מתוך גזירה-שוה עם „המלחמה האבסולוטית"¹. גזירה-שוה ממילא כסל היא. ולעשות מלחמה במרידה ענין מסובך ואטי הוא, בדומה לאכילת מרק בסכין“.

„בצבא התורכי היו החמרים יקרי-מציאות ויקרי-ערך: אנשים מצויים היו בשפע רב יותר מאשר ציוד. לפיכך, לא השמדת הצבא, אלא השמדת המריד הוצרכה להיות לנו לקו ולמשקולת. „מותו" של גשר תורכי, או מכונה, או תותח, או חמרי נפץ, היה בו כדי להועיל לנו הרבה יותר ממותו של חייל תורכי.

„הצבא הערבי, בפרק-זמן זה, היה חרד במידה שוה לאנשיו ולחמריו. לאנשים, — משום שבהיותו צבא של חיילים „אי-סדירים" לא היה מורכב „יחידות", אלא אנשי-צבא-יחידים; אברנו של יחיד במלחמה כואת, משול לחלוק-אבן שנורק למים: כל אחד מחלוקי-אבן אלה יגרום רק לגומה חולפת במים. — אך מעגלית-לוגה יתפשטו ממנה והלאה, התפשט והלך, לא יכולנו להרשות לעצמנו אבידות בנפש. זאילו חמרים — ענין זה היה נוח יותר לטפל בו, ולישבו. ברור היה כי מתפקידנו הוא לעשות את עצמנו עדיפי-כוח בענף מסוים אחד, בין שיהיה זה אבק-שריפה או מכונת-היריה, או כל דבר אחר שניתן היה לעשותו לגורם מכריע ככל האפשר. פוש הוא שקבע את העקרון, — שהיה אצלו מופנה כלפי עצמת-אדם — כי יש לזכות בעדיפות-כוח בנקודה המכרעת וברגע שנועד להתקפתו ואילו אנו יכולנו לקיים אותו עקרון לגבי החמרים, ולהיות עדיפים בציוד ברגע-שליט אחד או מבחינה-שליטה מסוימת“.

„רוב המלחמות מלחמות-מגע הן, בהיות שני הצדדים שואפים לשמור על המגע ביניהם, למנוע הפתעה-טקטית. מלחמתנו אנו צריכה היתה להיות מלחמה-ממרחק: היתה עלינו לרתק את האויב באמצעות האיום החשאי של מדבר אינסוף לא-נדוע, מבלי להתגלות לו עד רגע ההתקפה. התקפה זו אפשר לה שתהיה רק התקפה להלכה, בהיותה מכוננת לא אל אנשי האויב אלא אל חמריו. מכאן שאין עלינו לבקש כמטרה את עיקר כוחו, או נקודות-תורפתו, אלא את זה מצידו שנקל

(1) אורח-מלחמה, המושגת על המושג של השמדה מוחלטת של האויב בקרב. — המער.

ביותר להגיע עדין. באשר לניתוק מסילות-ברזל יהיה זה כרגיל קטע-מסילה שומם. להגיע אליו — זו היתה הצלחה טקטית עבורנו. שמא נוכל להפוך את הדוגמה הזאת, השכיחה לגבינו, לכלל בידנו? — (לא "חוק" — המלחמה היא ניגודים-ניגודים של עקרונות, אמר קולין). — ובמשך הזמן נטבע בנו הרגל, הרגל בלא-יודעים, שלא לאסור מלחמה על האויב כלל. הרגל זה התאים יפה להנחתנו — אשר הסתמכה על דלות מספרנו — כי יש להמנע ככל האפשר מתת-מטרת-יריה לחייל האויב. תורכים רבים בחזית שלנו לא זכו לירות בנו גם יריה אחת כל המלחמה. לפי זה לא היינו אנו מעולם במצב של התגוננות, אלא באורח מקרה נדיר.

התנאי-המלחמה לגקיטה בכלל כזה אומר: — שירות-ידיעות מושלם, שיאפשר את תיכון פעולותינו מתוך ודאות מלאה.

"שיקולים אלה ועוד אחרים הורו לי כי הרעיון בדבר ההשתערות על מדינה, או אפילו הכנעתה ברעב תוך זמן קצר, לא הלם את מיטב הפתרון לבעיתנו האיטרטוגית. רצוי היה לנו שהאויב יוסיף לשבת במדינה, ובכל מקום אחר אשר לא היה בו כדי להזיק לנו, במספר רב ככל האפשר. גורם המזון היה עתיד לכפות אותו סוף סוף אל תחומי מסילות-הברזל. אדרבא, לגבי ידינו — חיזוק לו במסילה החיגאזית: במסילת עבר-ההידן, ובמסילת ארץ-ישראל, ודמשק, וחלב כל משך המלחמה יובושם לו. — ובלבד שיניח לנו את תשע-מאות תשעים ותשעה חלקי האלף הנותרים לו כוחותיו לשלוט שלטון של ממש, יגלה נטיות פינוי לפני זמנו, — כי אז יהיה עלינו לנסות להשיב לו את בטחונו, לא בדרכים קיצוניות אלא ע"י הפחתת פעולותינו נגדו. הישג אידיאלי לגבינו היה מצב בו יונח למסילות-הברזל שלו לפעול בדוחק, אולם רק בדוחק רב, מתוך מכסימום של נזקים ומצוקה....

מלחמת הערבים — מלחמה גיאוגרפית היתה, והצבא התורכי היה לה ענין טפל, לא מטרה חשובה לעצמה. שאפנו למצוא את חולייתו הרפה ביותר ולהפנות את כל כובד לחצנו רק אליה עד אשר יפיא הזמן את תמוטתו של הגוף כולו. אוצרות-הכוח הגדולים ביותר שהיו מצויים לנו הן אנשי-השכטים, אנשים לא-מורגלים כלל באורח-המלחמה הצבאי המקובל, אשר סגולותיהם היו בכושר-תנועה, כית-סבל, בתפיסה אישית, בידעית הסביבה ובאומץ-רוח. צריכים היינו לכפות על התורכים מלחמת-התגוננות פסיבית ממושכת: ככל-האפשר (מהיות זו צורת המלחמה היקרה ביותר מבחינה מרית). ע"י הארכת חזיתנו עד כדי המכסימום, ומבחינה טקטית היה עלינו לפתח טיפוס של צבא ניד עד מאוד ומצויד ביותר, קטן כמה שאפשר בממדיו, ולהפעילו פעם אחר פעם בנקודות פזורות על פני הקו התורכי. — להכריח את התורכים להגביר את חילות-המצב במשמרי-הכיבוש שלהם למעלה משיעור המינימום של עשרים איש שתכליתו הסכון בכוח-אדם. עצמתו של חיל-מחץ זה שלנו לא יהיה נמדד רק במספרו. היחס שבין מספרי הצבא ובין השטח הוא שקבע את אופיה של המלחמה, ובהיות לנו מוביליות גבוהה, חמשה מונים מזו של התורכים יכולנו לשוות להם בהיותנו חמישית ממספרם.

"לא היה לנו שום דבר-שבמשך לאבד, לפיכך לא היה עלינו להגן על שום דבר, לא לירות בשוכ דבר, היסוד היקר שבצבאותינו היו הברדוים, ה"אי-סדירים", ולא החיילים "הסדירים". שעל שכמם יוטל רק לתפוס מקומות אשר ה"אי-סדירים" כבר פתחו את המבוא אליהם. קלפינו אנו היו מהירות וזמן, לא כוח-הפגיעה, ואלה יותר משנתנו לנו יכולת-טקטית העניקו לנו יכולת-איטרטוגית. הטוח —

משמעותו באיסטרטגיה רבה ממשמעותה של העצמה. המצאת שימורי-הבשר חוללה תמורה עמוקה יותר במלחמת-היבשה מזו שנגרמה ע"י גילוי אבקה-השריפה.

כאן לפנינו התאוריה החדשה של חכמת-המלחמה האי-סדירה. כפי שנצטיירה במוחו של לורנס — ערוכה בלשונו הוא. אילו ביקשנו למסור את הדברים בלשונו היתה זו עזות-פנים ואף קטא לידיעת-הדברים. איש לא ירהיב ל"שפר" את הביטוי שנתן לורנס לתפיסה אשר לבשה דמות, אף אם אולי לא דמות סופית, בשעת היוותיו בואדי-עיס.

ב. רעיון המסע בגבול סוריה.

„חכמתי — לרתק את חיל-המצב של מען, לחזיק כרמת מואב, ובה בעת עצמה לקומם את אוכלוסי החורן-היתה מכוננת, בעצם, ללכוד את דמשק, ועל ידי כך לנפץ את צבא התורכים שבארץ-ישראל בין פטיס לבין הסדן של אלנבי.“ ת. א. לורנס

שחרורה של סוריה תפס עתה את מקום שחרורה של חיג'אז. שכבר בוצע בעיקרו ונדחק לקרו-זווית. התנהג תהבדל היסודי בין הארץ אשר שוחררה ובין הארץ אשר אותה ביקש לשחרר היה זה, שבעוד שהראשונה היתה כמעט כולה מדבר שממה היתה האחרונה מעובדת רובה. נקל היה לפרוק את העול מעל גופיפים מרחפים מאשר מעל גוף יושב-קבע. הבעיה החדשה הצריכה טיפול חדש. לורנס הבין לאשורו כי עמי ערב בצפון יוכלו להשתחרר רק בעזרת הצבא הבריטי, אשר מסעו צפונה היה המנוף הדרוש למיגורו של השלטון התורכי, בעוד הערבים יכלו רק לערער אותו. שני הכוחות היו דרושים כל אחד לרעהו. כל אחד יכול היה להועיל להתקדמות זולתו. שיתוף-פעולה הדוק — אינו הכרח: אררבא, גם מבחינה איסטרטגית וגם מבחינה פוליטית מוטב, בעצם, אם הבריטים והערבים יפעלו מתוך שיתוף רח-קטוח, ולא דוקא מתוך התחברות ישירה. כזו היתה השקפתו של לורנס, ואלנבי נענה לה ברצון. „הסכמנו להציב לנו את ים-המלח והירדן כגבול בינינו, מלבד אם הודיעני כי מתקדם הנחו לרבת-עמון או שהודעתני אני כי מחייל אני בשבטי סיני.“ מבחינת המגמה האיסטרטגית פירוש הדבר היה הסתגלות לתנאי ישוב, במקום תנאי נוד. להלכה צריך להיות קל יותר לטפח רגש-אחדות והכרה-לאומית בקרב אנשים הדבקים באדמתם, ואולם, למעשה, עלולה היתה האחדות להתנפץ בכל עת, בהתנגשה בפלגותיו הרבות, ובנות-פלגותיו של העם.

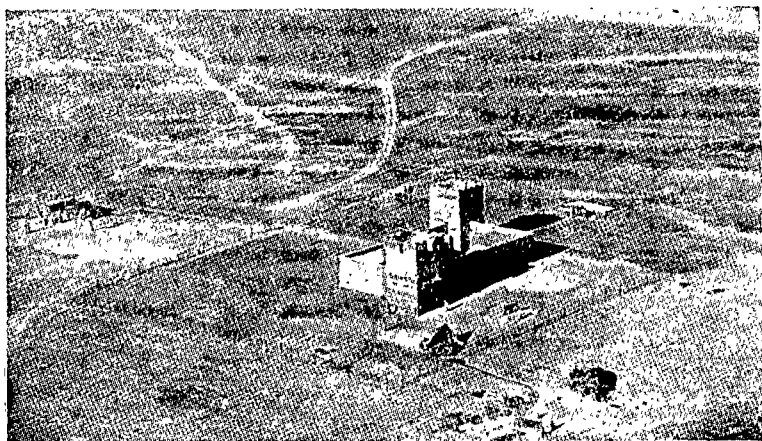
שלשלת ההרים המשתרעת צפונה ודרומה מחלקת את השטח המיושב לרצועת-חוף ולמישור-פנים, שהם שונים כל-כך באקלים עד כדי יצירת תנאי-קיים שונים זה מזה לחלוטין, ומעבר לארץ-התוך המעובדת, משתרעים שטחי המדבר העצומים. יתר-על-כן, בקעות-הנחלים היודרות אל הים-התיכון ויצרות-שורה של חלוקות שתי לרוחב. רבגוניות שבדת מולידה בנות-חלוקה בתוך בנות-חלוקה, והמדיניות התורכית, ברוב ערמתה עוד הגבירה את הערב-הרוב. יתר על כן, שרשרת הערים — ירושלים, דמשק, חומס, חמא, חלב, וזה הנטע האכוטי, בירות — גידלו מעמד עירוני נבדל ביסודו מן הישוב החקלאי, אם כי גם הוא עצמו שונה בעיר אחת מבשניה.

כך היתה סוריה כשמיכה מעשה-טלאים ססגונית, שתחת ידה של הממשלה העותמנית, התאחזה יחד בחוטם של לשון משותפת — הערבית. ואם גם היו הצבעים בלולים, הרי — בזכות הנטיה הכללית של המוח הסורי להתמכר להיות-יום עתירות-ימון — היה היו צבעים חיים ברובם.

חלום נעוריו של לורנס על ערב מאוחדת צמק כבואו במגע עם נזקקות

הממשות הערבית, ביחוד בקרב הסורים⁽¹⁾. ואולם בהיותיהם ראה אמצעי — אמצעי יחיד — לעוררם, כגוף אחד, למרוד בתורכים. ההתלכדות תהא זמנית בלבד, ואולם יתכן כי תספיק לנפץ את הקיסרות התורכית — ולהשיג את הנצחון. כדי לעורר את ההתפוצצות מחוייב הוא להלהיב את דמיונם. פתיל-ההצתה צריך שיהיה בו מן החידוש, כדי שירחק מתחום קנאותיהם הממסמסות. ואסור שיהיה תוצרת-אירופה, פן תפגע יהורת-לבם. פייסל הוא שנועד להיות פתיל-זה, — כהתגלמות ובבואה של תפארתה העבר של שושלת בית אומיה⁽²⁾ או האייוביים⁽³⁾.

אשר לתעודה האיסטרטגית — יהיה המסע החדש מכוון אל החורן: משיתקומם החורן — חישב לורנס — תושג מטרת המסע. אדרעי העיר⁽⁴⁾ ובקעת הירמוק הן שתמשנה נקודת-המשען למנוף אשר תנופתו תרפה את שליטת האויב על חורן. כדי להגיע אליהן יהיה צורך להקים „סולם”-שבטים חדש, מעין זה שהוקם בשעתו בין וג'ה לעקבה, — ו„לעלות” בו. שוב יהיה זה סולם מקומר, שיוציאם ויעבירם במדבר, בטרם יטה ויתווז לתחום ארץ-נרשבת. את שלבי-הסולם יהיו שבטי חוויטאת, בני-סקר, רוואלה, וסרחין „להשיאנו, שלוש-מאות מיל אל אזרק”⁽⁵⁾. נוה-המדבר שהתאים לשמש בסיס קדמי לאופרציות כנגד החורן.

מצודת-ספר באזרק; בוואדי סירחאן — ראש-מטילה של נדירות מדבריות לעבר איי

מבחינת האיסטרטגיה של ההוצאה-אל-הפועל יהיה המסע החדש חזרה על קודמו, אלא שיהיה מתוקן יותר ע"י הנסיון שכבר נקנה. לא לשוא קראו לגמל „אנית-המדבר”. מחשבותיו של לורנס סובבו וחזרו אל אמתו של פרנסיס בייקון⁽⁶⁾: „החולש בים, ברירותיו בידו, ברצותו ירבה חלקו במלחמה וברצותו ימעיט”. מלחמתו הוא היתה יותר מלחמה בנוסח-ימי-אלישבעת⁽⁷⁾ מאשר בסגנונו של מרשל פוש.

(1) כדאי להביא בזה הערה של לורנס שנאמרה אלי בשיחה עמו: „תמיד הייתי ריאליסט ואופורטוניסט בטקטיקה, — ואחזות ערבית היא רעיון-של-מטורף — לתקופת המאה הזאת, והבאה אחריה. אחרות דוברי אנגלית הנה השוואה הולמת לענין. מעולב לא חלמתי אפילו על על איחוד חיגיאו וסוריה. תמיסתי אמרה — מספר מדינות” (2) שושלת החליפים הראשונה, שמשלה בדמשק 750—661; (3) שושלתו (ממוצא כורדי) של צלאח-אד-דין, גיבור האיסלאם בימי הצלבנים (4) דרעא בערבית. (5) בוואדי סירחאן הנודע. — ה מ ע ר.

(6) איש-מדינה, הוגה-דעות וסופר אנגלי, כסוף המאה הטיז וראשית הייז — ה מ ע ר. (7) מלכת-אנגליה במחצית השניה של המאה הטיז, אשר בימיה יצאו ספינותיהם הקלות של האנגלים למרחבי-ים ותקפו ללא-יראת תגמול את חופי-ספרד האדירה ואחוזותיה. — ה מ ע ר.

בן תקופתו — והערכים הלא היה להם השלטון במדבר. אופרציות-מדבר צריכות לדמות למלחמות כאלו בים, „בניידותן, בכשרון הכוחות להופיע בכל מקום, באי-תלותן בבסיסים ועורקי-החבורה, בהיותן פטורות מגורם צורת פני-הקרקע, בהיותן חפשיות מן המושגים של אזורים-איסטרטגיים, כיווני-קבע ונקודות-קבע“.

„חבורות-פשיטה של רוכבי-גמלים, נושאות-עצמן בכל דבר כדרך האניות, יכולות לשוטט בלא-סכנה לאורך גבול אדמת האויב, בסמוך לתחום-הראיה של עמדות-המשמר שלו בשפת ארץ-הישוב ולחזור, או לפשוט לתוך קיוי של האויב במקום הנראה כמתאים ביותר, או נוח ומועיל ביותר, כשבערפם יש להם דרך לנסיגה לתוך מרחבים אשר התורכים לא יכלו להכנס אליהם“.

הופש-התנועה של הערכים נתחזק בהכרה האינטימית את חזית-המדבר אשר לטוריה. לורנס עצמו עבר בו הרבה ברגל לפני המלחמה, בהתחקותו אחרי עקבות מסעיו של צלאח-אדי-דין. „בהבשיל נסיון-המלחמה שלנו הפכנו להיות מומחים לצורה זו של תחושה גיאוגרפית, שבורסה¹ תיארה ככשרון לזוג אדמה לא-גודעת באדמה נודעת, במפה שבדמיון“.

ואשר לסקטיקה של מסעות כאלה, לפי השגת לורנס צריכה זו להיות תמיד: „פגע וברח; לא דחיקה נמשכת אלא מכות חדות“. לעולם אל ינסו הערכים „להחזיק בהישג שקנו להם או להגדילו“. חייבים הם „להסתלק ולהכות שוב במקום אחר“.

כפי שכתב לאחר-זמן — „השתמשנו בועיר-שבכוחות, ברבה-שבמהירויות, אל המרוחק במקומות; אילו נמשך הקרב עד שהספיק האויב לשנות את המערך שלו לצורך ההתנגדות, כי אז נמצאנו חוטאים לרוח הכלל ה-י-ס-ו-די שבידנו, המצווה אותנו לשלול מטרות מן האויב“.

היה זה עקרון דק-הבחנה בהרבה, ואף עמוק יותר, מן העקרון הידוע של „ריכוז הכוחות בנקודה המכרעת“. הוא גם היה מעשי יותר בשימוש, ובמעט סיגול יתאים גם למעשה-מלחמה סדיר, לשימושם של כוחות ניידים. את המהירות והטוח הנדרשים ב„מלחמה למרחקים“ ניתן היה להשיג על ידי תכונת הערכים להסתפק-במועט ועל-ידי כושר-ידם בטיפול באותה „בהמה סבוכה“, הגמל, אשר, כמוה כטנק, רבה יכולתה בידיים אמונות אך כושלת היא על נקלה בידיים בלתי-אמונות. הערכים פטורים היו מן העול של מערכת-הספקה מורכבת — הכובלת את הניידות-האיסטרטגית של צבאות-זמננו, כשם שמכונת-היריה קיצצה במובילות-הטקטית שלהם. כל איש היה חי-הנושא-את-עצמו, כשעל אוכפו מזון כדי צרכו לשה-שבועות — מחצית השק קמח, שמשקלו 20 ק"ג, אשר ממנו יאפה פת לעצמו. „בזאת ניתן לנו טוח של אלף מיל ויותר מן הבסיס, ושוב — יותר משנדרש לנו בזמן מן הזמנים גם בארץ רחבת-ידיים כערב“. והגמלים עצמם שימשו מנה לשעת-חירום, אם גם היתה המנה קשה למדי על-מנת לזכות בתואר „מנת-ברנול“. הגמלים החיו את נפשם על מה שליחכו בדרך. לפיכך אחרי ששה-שבועות במסע, בלה בשרם ונזקקו להשלח אל המרעה למנוחה ממושכת, ופירוש הדבר היה חילוף הגמלים באחרים, והשבט הפושט בשבט אחר.

האיסטרטגיה החדשה הלמה יפה את תנאי השבטים. „מן הנמנע היה לערבב או לצרף יחד שבטים שונים, כיון ששררו ביניהם שנאת או אי-אמון. כמו-כן לא יכולנו להשתמש באנשי שבט אחד בגבול שבט שני“. לו ניסו לנהוג לפי עקרון „ריכוז-הכוח“ היה תגורם הנ"ל אבן-נגף מכשילה. אולם מצב זה הלם את עקרון חלוקת הכוחות על פני שטח נרחב ככל האפשר, ואיפשר לפיקוד הערבי לבצע מספר גדול ביותר של פשיטות בעת ובעונה אחת. „על-ידי הפשיטה באזור אחד — ביום א', במשנהו — ביום ב' ושוב באחר — ביום ג'" — ניתן היה לזכות ביתרונות הגמישות בצדם של יתרונות הניידות.

Bourcet (I) — איש צבא צרפתי וחוקר בתורת-המלחמה, בן המאה ה-19; בתפיסותיו האיסטרטגיות — ממפלסיה-דרך לשיטות תקופת, המהפכה הצרפתית ונפוליון-המער.